

Сергій Віталійович СТЕПАНЕНКО

кандидат економічних наук, докторант кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування, старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: 0000-0002-6132-328X

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ФУНКЦІОНУВАННІ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ

Степаненко С. В. Інституційні аспекти реалізації концептів сталого розвитку у функціонуванні суб'єктів агробізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 1. С. 128-134.

Анотація

Результати проведених досліджень показали, що на сучасному етапі інституційного урегулювання аграрного сектору та сільських територій України у національній практиці існує багато проблемних аспектів, які стосуються завершеності земельної реформи та реалізації права власності на земельну ділянку, зокрема диспаритет цінних відносин, інфраструктура аграрного ринку, низький рівень соціально-економічного розвитку сільських територій, відсутність системності інституційних перетворень галузі та обмежений обсяг їх фінансово-інвестиційного та інформаційного забезпечення. У європейській практиці інституційна підтримка імплементації стратегії сталого розвитку реалізується через наступні основні принципи: зобов'язання, координація, участь (партнерство), фінансова підтримка, знання, постійний моніторинг, безперервність. Значними обсягами нарощування також характеризуються й фактичні та перспективні обсяги фінансування трансформацій у напрямі сталого розвитку. З урахуванням вітчизняного та європейського досвіду у якості компонентів інституційної підтримки імплементації концептів сталого розвитку для вітчизняного агробізнесу було визначено наступні: політико-правове забезпечення, інтелектуально-кадровий актив, інвестиційний, техніко-технологічний та інноваційний потенціал, стале та повне фінансове забезпечення, екологічна складова, механізм адміністрування та формування умов розвитку сталого агробізнесу, державна та приватно-партнерська підтримка, інформаційно-консультативне забезпечення та система стандартів і звітності зі сталого розвитку. Система компонентів інституційної підтримки імплементації концептів сталого розвитку має бути доповнена компонентами внутрішньокорпоративної інституційної підтримки, реалізація яких має гуртуватись, в першу чергу, на розумінні, сприйнятті та впровадженні у практичну діяльність цінностей, мотиваторів і цілей сталого розвитку, спільних для всіх учасників агробізнесу. Наукова новизна результатів дослідження полягає у систематизації та доповненні набору компонентів інституційної підтримки реалізації концептів сталого розвитку бізнес суб'єктів аграрного сектору.

Ключові слова: агробізнес, сталий розвиток, бізнес суб'єкти, інституційна підтримка, сільських територій, цілі сталого розвитку, європейський досвід.

Sergii STEPANENKO

PhD in Economics, Doctoral Student of Management, Business and Administration Department, Senior Lecturer of the Department of Finance, Banking and Insurance, State Biotechnological University

INSTITUTIONAL ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONCEPTS IN THE FUNCTIONING OF AGRIBUSINESS SUBJECTS

Stepanenko S. Institutional aspects of the implementation of sustainable development concepts in the functioning of agribusiness subjects. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 1, pp. 128-134.

Abstract

The modern state of institutional regulation of the agricultural sector and rural areas of Ukraine, there are many problematic aspects in national practice. These are land reform and the realization of the right to own land, the existing disparity in price relations, the infrastructure of the agricultural market, the low level of socio-economic development of rural areas, the lack of systematic institutional transformations of the industry and the limited scope of their financial, investment and information support. In European practice, institutional support for the implementation of the sustainable development strategy is realized through the following main principles: commitment, coordination, participation (partnership), financial support, knowledge,

© Сергій Віталійович Степаненко, 2022

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022 рік. Том 7. № 1.

constant monitoring, continuity. The actual and prospective volumes of financing transformations in the direction of sustainable development are also characterized by large sizes. In accordance with domestic and European experience, the main components of institutional support for the implementation of sustainable development concepts for domestic agribusiness have been determined: policy-legal support, intellectual and personnel assets, investment, technical, technological and innovative potential, permanent and full financial support, environmental component, the mechanism of administration and formation of conditions for the development of sustainable agribusiness, state and private-partner support, information and advisory support and a system of standards reporting on sustainable development. The system of components of institutional support for the implementation of sustainable development concepts should be supplemented with components of intra-corporate institutional support, the implementation of which should be based, first of all, on the understanding, perception and implementation in practical activities of the values, motivators and goals of sustainable development common to all agribusiness participants. The scientific novelty of the research results is the systematization and addition of a set of components of institutional support for the implementation of sustainable development concepts of business entities in the agrarian sector.

Keywords: agribusiness, sustainable development, business entities, institutional support, rural areas, sustainable development goals, European experience.

JEL classification: O12; D22; Q01

Вступ

Успішний розвиток аграрного бізнесу в Україні за сучасних умов неможливий без врахування ключових тенденцій, пов'язаних із вирішенням найважливіших для суспільства екологічних, соціальних, економічних питань. Сукупність цих напрямів діяльності компаній, розвитку галузей та національних економік у світовій практиці систематизувалася у рамках концепції сталого розвитку, яка сьогодні постає базовою для всіх розвинутих країн та постає економічним фундаментом існування майбутніх поколінь. Україна прагне до підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки на європейському та світовому ринках, долучення до провідних економічних спільнот світу, намагається забезпечити високий рівень якості життя населення та продовольчу безпеку. Розв'язання цих найважливіших для національної економіки завдань за сучасних умов неможливе без імплементації у практику агроменеджменту ключових стратегічних засад сталого розвитку, які вже стали домінуючими для більшості країн Європи та світу. Вирішення актуальних поточних та стратегічних питань забезпечення гідного рівня добробуту сучасних та майбутніх поколінь вимагає реалізації концептів сталого розвитку у господарську діяльність суб'єктів агробізнесу України вже сьогодні.

Актуальність та значимість аспектів сталого розвитку у світі сформували передумови виключного інтересу до цієї площини з боку значної кількості відомих вітчизняних та зарубіжних вчених. Питання сталого розвитку суспільства, економіки, окремих галузей і територій, зокрема у аграрній сфері, останніми роками постають ключовим трендом у дослідженнях і публікаціях авторів, серед яких слід зазначити наступних: М. Дем'яненко, Ю. Коваленко, Ю. Лупенко, П. Макаренко, О. Могильний, В. Месель-Веселяк, М. Пугачов, П. Саблук, В. Юрчишин. Питання інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору і сільських територій активно досліджують: М. Бутко, В. Геець, З. Герасимчук, В. Голіков, М. Жук, Б. Кваснюк, С. Кіреєв, І. Лукінов, Н. Новицький, Ю. Пахомов, А. Чухно, О. Шпикуляк та ін. Разом з тим складність та важливість реалізації завдань сталого розвитку агробізнесу потребує розробки та обґрунтування дієвих заходів інституційної підтримки та опрацювання ефективних механізмів поставлених завдань, що вимагає проведення подальших наукових досліджень у даному напрямі.

Формулювання цілей статті

Метою статті є обґрунтування системи компонентів інституційної підтримки реалізації концептів сталого розвитку вітчизняних бізнес-суб'єктів аграрного сектору з урахуванням провідних трендів сучасної європейської практики.

Виклад основного матеріалу

Ускладнення сучасних бізнес-процесів, умов ведення підприємницької діяльності та виникнення нових викликів і загроз у сфері макро- та мікробізнес-середовища потребують від власників компаній і менеджерів об'єктивних підходів до оцінки бізнесу,

розуміння сучасних напрямів та можливостей підвищення ефективності його розвитку. Визначення ключових пріоритетів подальшого функціонування аграрних бізнес-єдиниць та агросфери і сільських територій в цілому сьогодні нерозривно пов'язано з економічними, соціальними, екологічними, етичними аспектами, які формують потенціал створення цінності та нарощування вартості бізнесу, розв'язання найважливіших завдань існування теперішніх та майбутніх поколінь.

Досвід розвитку вітчизняного агросектору за останні сорок років свідчить про наявність значних диспропорцій та відсутності збалансованої системи інституційного регулювання агровиробництва і сільських територій. Провідні вчені-аграрники та практики сьогодні зазначають проблему відсутності системності та стратегічного підходу до управління розвитком сільського господарства на всіх рівнях агроменеджменту [1, 2].

Складними та дискусійними сьогодні залишаються питання законодавчо-нормативного забезпечення земельної реформи в Україні, формування дієвої вертикалі функціонування інституційного механізму адміністрування та побудови ефективної системи горизонтальних економіко-технологічних зв'язків АПК, нерозв'язаними залишаються проблеми цінового диспаритету та монополізованої інфраструктури аграрного ринку, створення ефективного фінансово-інвестиційного механізму та захисту інтелектуальних активів. Традиційно гостро для сільського господарства постає питання низького рівня якості життя сільського населення та розбудови соціальної інфраструктури сільських територій.

Імплементация концептів сталого розвитку вітчизняного агробізнесу потребує створення і реалізації відповідної політики та інститутів, які зможуть забезпечити дію мотиваторів для впровадження у практику агроменеджменту сталих методів та інструментів. Необхідною є система стимулів, стандартів і конкретних форм відповідальності за дію механізмів сталого розвитку в агробізнесі. Потужним супроводом має також стати система обліково-аналітичної підтримки управління сталим агробізнесом, яка буде уніфікованою з прогресивною світовою практикою, звітністю та досвідом.

Забезпечити функціонування механізму інституційної підтримки сталого розвитку сільського господарства і сільських територій необхідно за умов інтеграції та одновекторного спрямування дії інструментів на всіх рівнях господарського управління. Стратегічні засади сталого розвитку мають бути окреслені і визначені пріоритетними у державних і регіональних програмах розвитку, на рівні Міністерства аграрної політики та продовольства України. Активну участь у реалізації концептів сталого розвитку мають брати відомства й органи управління природними ресурсами, захисту навколишнього середовища, спеціалізовані агенції, фінансово-кредитні та наукові установи, які створені за прикладом європейського досвіду імплементации засад сталого розвитку у практичну діяльність бізнес-суб'єктів. На регіональному рівні мають формуватися моніторинго-консультативні центри, асоціації виробників та суспільних груп, на рівні бізнесу – приватно-партнерські об'єднання.

Не менш важливим є вибір інструментів і важелів механізму імплементации концептів сталого розвитку агробізнесу. Н. Veisi, Н. Liaghati, F. Hashmi та Kh. Edizadehi сукупність таких інструментів поділяють на три групи: соціальні (навчання, участь, системи соціального захисту); економічні (ціни, стандарти, преференції, відповідальність, інформація); екологічні (зелені технології, ековиробництво, екоспоживання) [3]. На думку М. Жука, формування інституційного механізму подальшого розвитку аграрного сектору економіки України має бути сформовано у розрізі стратегічних компонент, до яких входять: реалізація права власності на землю, раціональне природо- та ресурсокористування, розвиток соціальної відповідальності, органічне виробництво, трудові відносини, ціноутворення та інфраструктурні інституції, наукове забезпечення та інноваційна діяльність [4].

Іванченко В.О. серед складових інституційного забезпечення сталого розвитку вітчизняного сільського господарства виділяє органи екологічного контролю, фінансові установи, органи влади, освітні заклади, соціальну рівність, власність і ринкову інфраструктуру [5].

Глобальна мета забезпечення сталого розвитку у країнах ЄС в інституційному форматі сьогодні реалізується на засадах поєднання вертикального та горизонтального підходів до практики інституційного управління. Горизонтальна координація передбачає цілісний погляд та погодження механізмів і спільної аграрної, соціальної та екологічної політики. Центральний орган Комісії ЄС затверджує політичні зобов'язання і спільну стратегію сталого розвитку. На робочому рівні формуються міжвідомчі групи під керівництвом Генерального секретаріату. У 2017 р. була створена спеціальна робоча група - «Рада зі сталого розвитку на період до 2030 р.» («Council WP 2030»). Системою партнерських організацій і платформ виступають такі, як Обсерваторія сталого розвитку (SDO), інформаційно-аналітичні асоціації, цифрові платформи (MSP), експертні групи тощо. Поширеним інструментом горизонтального інституційного впливу постають консультаційні онлайн-платформи, які об'єднують уряд, суспільство, аналітичні центри та бізнес [6].

Вертикальний підхід долучає до інституційного механізму управління сталим розвитком спеціалізовані відомства та міністерства європейських країн, які є відповідальними за реалізацію цілей і програм сталого розвитку. В цілому, інституційний механізм реалізації цілей сталого розвитку в межах ЄС працює у рамках трьох функціональних вимірів: зобов'язання – стратегії – моніторинг. Ключовими інструментами механізму є: 1) лідерство; 2) горизонтальна та вертикальна координація; 3) активна участь зацікавлених сторін; 4) трансформація та удосконалення системи знань; 5) бюджетування; 6) оцінка впливу факторів і результатів; 7) система соціальної відповідальності та стандартів.

Реалізація всіх завдань та досягнення цілей сталого розвитку у європейському просторі відбувається за умови збільшення обсягів фінансового забезпечення сільського господарства та сільських територій. У межах САП ЄС підтримка цілей забезпечується Європейським аграрним фондом розвитку сільських районів (EAFRD). Бюджет EAFRD на 2022-2027 роки становить понад 95,5 млрд євро та передбачає поступовий перехід на нову загальну сільськогосподарську політику Європейського Союзу у період 2023-2027 років, яка орієнтована на ключові цілі сталого розвитку та прийняту концепцію подальшого розвитку агросфери Green Deal. Нова єдина аграрна політика країн ЄС передбачає досягнення десяти цілей сталого розвитку сільських територій: 1) забезпечення справедливого доходу фермерів; 2) підвищення рівня конкурентоспроможності ферм і продукції; 3) нарощування частки участі аграріїв у харчовому ланцюгу вартості; 4) попередження негативних змін клімату; 5) збереження навколишнього середовища; 6) збереження ландшафтів та біорізноманіття; 7) підтримка зміни покоління; 8) пожвавлення та розбудова сільських районів; 9) підвищення якості продуктів харчування та захист здоров'я населення; 10) стимулювання знань та інновацій. З огляду на ці довгострокові глобальні цілі, завдання і пріоритети, сьогодні кожна країна-член ЄС розробляє нову стратегію розвитку агросектору та сільських територій. Крім спільного бюджетного фінансування з боку EAFRD у рамках нової аграрної політики кожна країна бере на себе зобов'язання щодо інституційної фінансової підтримки сталого розвитку сільських територій: 10% всіх витрат бюджетів країн мають бути спрямовані на перерозподіл доходів на користь малих і середніх фермерських господарств; не менше 3% платежів мають бути спрямовані на інвестиційну підтримку молодих фермерів; 10% коштів бюджетів країн спрямовуються на підтримку біорізноманіття; 15% всіх операційних витрат мають бути спрямовані на охорону навколишнього середовища [7]. Фінансова складова механізму інституційної підтримки сталого розвитку сільського господарства в ЄС доповнюється коштами фондів Horizon Europe у розмірі додаткових 10 млрд євро. [8]

Інституційний механізм державної підтримки реалізації засад сталого розвитку у практичній діяльності ґрунтується на поєднанні дотримання ключових принципів: зобов'язання, координація, участь (партнерство), фінансова підтримка, знання, постійний моніторинг, безперервність [9]. Організація економічного співробітництва та

розвитку (ОЕСР) серед основних інституційних факторів досягнення сталого розвитку визначає наступні: 1) підвищення рівня обізнаності про проблеми сталого розвитку серед населення, бізнесу, урядів країн; 2) забезпечення прихильності ідеям сталого розвитку на всіх рівнях управління суспільно-економічними процесами; 3) досягнення лідерства центрів управління та урядів у процесі визначення стратегічних пріоритетів розвитку і підтримки; 4) активна мотивація досягнення цілей, завдань і показників сталого розвитку; 5) тісний зв'язок між цілями рішеннями і діями; 6) використання бюджетних процесів у розв'язанні поставлених завдань; 7) розвиток адміністративної культури міжсекторального співробітництва та діалогу.

Враховуючи сучасну вітчизняну та європейську практику, а також досвід інституційного забезпечення сталого розвитку економіки та суспільства у світі, вважаємо доцільним визначити у складі системи компонентів підтримки концептів сталого розвитку у вітчизняному агробізнесі наступні (рис. 1).

Рис. 1. Компоненти інституційної підтримки реалізації концепції сталого розвитку суб'єктів агробізнесу

Джерело: складено автором

територій, мають надзвичайно широкий масштаб завдань та показників. ООН для відстеження прогресу у питаннях практичного досягнення поставлених завдань використовує понад 230 показників та індикаторів. Відповідальними агентами рівня виконання цілей сталого розвитку є FAO, Зелений кліматичний фонд, міжурядові організації, Європейська Комісія, партнерські організації, приватні об'єднання та бізнес.

Ключовими орієнтирами внутрішньокорпоративної інституційної підтримки імплементації концептів сталого розвитку вітчизняних бізнес-суб'єктів агросфери у найближчій перспективі мають стати: 1) зміна парадигми мислення та сприйняття концепту сталого розвитку бізнесом, персоналом, споживачами продукції агрокомпанії; 2) формування системи спільних цілей, пріоритетів і завдань розвитку агробізнесу, сільських територій та соціуму; 3) створення та нарощування цінності та її частини у галузевому агропродуктовому ланцюгу; 4) задоволення економічних інтересів власників та інвесторів з урахуванням інтересів суспільства, персоналу, населення сільських територій, теперішніх та майбутніх поколінь; 5) активізація процесів виконання програм соціальної відповідальності перед суспільством та персоналом компанії; 6) прозорість, високий рівень довіри, відповідальності та суспільний характер ведення агробізнесу; 7) здобуття довгострокових конкурентних переваг на основі принципово нових цінностей сталого розвитку агробізнесу і сільських територій; 8) корпоративна соціальна звітність.

Проте, така практика реалізації програм сталого розвитку на даний час притаманна лише крупним агрокомпаніям, які працюють на спільному капіталі, задовольняють інтереси як вітчизняних, так й іноземних інвесторів, представлені на світових ринках агропродукції та фінансових інструментів. Проблемним аспектом для малих аграрних формувань постає система імплементації у практичну діяльність розуміння, мотивів і стимулів довгострокового сталого розвитку. Залучення малих підприємств України до добровільної реалізації програм сталого розвитку за рахунок власного фінансування сьогодні в Україні постає складним питанням і потребує подальшого опрацювання як на рівні менеджменту компаній, так і на рівні інституційного управління сільським господарством країни.

Формування дієвого механізму інституційної підтримки сталого розвитку агро-сектору та сільських територій неможливе без визначення єдиного глобального вектору цілей і напрямів їх досягнення. Сьогодні сільське господарство України потребує затвердження комплексної стратегії розвитку на довгостроковий період (до 2030 року), яка має враховувати національні пріоритети розвитку галузі та міжнародний досвід забезпечення й інституціональної підтримки сталого розвитку сільського господарства і сільських територій. У своїй концептуальній основі вітчизняними вченими ННЦ ІАЕ УААН [10] обґрунтовано комплекс заходів економічного, соціального й екологічного характеру, які могли б становили основу такої стратегії, які мають багато спільних ознак із Європейською стратегією «Green Deal». Важливим аспектом у даному документі має стати механізм участі аграрних компаній України, зокрема середніх та малих, у реалізації програм сталого розвитку та дієва мотивація агровиробників у розкритті нефінансової корпоративної звітності зі сталого розвитку вітчизняного сільського господарства і сільських територій. Ці положення сьогодні відповідають кращій європейській практиці та відображають пріоритетні національні інтереси аграрного сектору України як провідної галузі національної економіки. Поєднання спільних зусиль та підходів до регулювання господарської діяльності на засадах сталого розвитку на рівні національної економіки, вітчизняного АПК, сільського господарства й агрокомпаній має стати передумовою формування сучасної корпоративної культури агроменеджменту та вирішення актуальних завдань забезпечення гідного існування теперішніх і майбутніх поколінь у контексті кращої світової практики.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Проведені дослідження показали, що формування механізму інституційного забезпечення імплементації домінантів сталого розвитку аграрних бізнес-суб'єктів потребує системного та комплексного опрацювання на всіх рівнях господарського управління. Європейський досвід свідчить, що ключовою передумовою до переходу на модель сталого розвитку є глибоке розуміння та сприйняття домінантів сталого розвитку суспільством, урядом, бізнес-суб'єктами, персоналом. На рівнях макро- та мезорегулювання аграрною сферою основними компонентами інституційного забезпечення мають стати політико-правове, фінансове, інформаційно-наукове, кадрове та техніко-технологічне забезпечення. Принципово важлива увага з боку механізму інституційної підтримки сталого розвитку аграрного виробництва і сільських територій України має приділятися створенню дієвого механізму адміністрування діяльності у напрямках підтримки екорозвитку, стимулювання приватно-партнерських форм організації співробітництва, консультативного забезпечення, розробки та імплементації стандартів і звітності зі сталого розвитку бізнес-структур. При цьому головним завданням системи інституційної підтримки реалізації концептів сталого розвитку в агросфері має стати формування дієвого мотиваційного механізму добровільного залучення до процесу досягнення цілей сталого розвитку всіх суб'єктів аграрного сектору і сільських територій, що виступає в якості предмету подальших наукових досліджень.

Список літератури

1. Бутко М.П., Колоша В.П., Мурашко М.І., Рассказов О.І. Інституціональні критерії впливу сучасних агроформувань України на рівень розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2021. № 12. С. 15-25.

2. Геєць В. М., Бородіна О. М., Прокопа І. В. Інклюзивність як напрям і візія сільського розвитку в Україні. *Економіка України*. 2021. № 11/708. С. 3-21.
3. Hadi Veisi, Humman Liaghati, Fakhradin Hashmi & Khalid Edizadehi. Mechanisms and instruments of sustainable development. *Development in Practice*. 2012. pp. 385-399.
4. Zhuk M. Strategic components of the institutional mechanism of development of the agricultural sector of the national economy. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. Pp. 172-180.
5. Ivanchenko V.O. Organizational and institutional support for sustainable development of entrepreneurship in agriculture. *Економіка АПК*. 2020. № 12. С. 74-80.
6. Institutional Mechanisms of Sustainable Development. An official website of OECD. URL: <https://www.oecd.org/governance/pcsd/toolkit/institutionalmechanisms/>
7. Institutional Mechanisms of Sustainable Development. An official website of OECD. URL: <https://www.oecd.org/governance/pcsd/toolkit/institutionalmechanisms> New general agricultural policy: 2023-27. An official website of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en
8. New general agricultural policy: 2023-27. An official website of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en
9. Horizon Europe. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en
10. Europe's approach to implementing the Sustainable Development Goals: good practices and the way forward. Policy Department for External Relations Directorate General for External Policies of the Union PE 603.473 - February 2019. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/603473/EXPO_STU\(2019\)603473_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/603473/EXPO_STU(2019)603473_EN.pdf)
11. Official website of the Research Center IAE of Ukraine. URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/2912-instytut-ahrnovyi-ekonomiky-prezentuvav-stratehichni-napryamy-staloho-rozvytku-silskykh-terytoriy-na-period-do-2030-roku.html>
12. Pugachev, M. Strategic directions of sustainable development of rural areas for the period up to 2030. 2021.

References

1. Butko M.P., Kolosha V.P., Murashko M.I., Rasskazov O.I. (2021). «Institutional criteria of influence of modern agricultural formations of Ukraine on the level of development of rural areas». *Економіка АПК*. № 12, pp. 15. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202112015>
2. Heiets V. M., Borodina O. M., Prokopa I. V. (2021). «Inclusiveness as a direction and vision of rural development in Ukraine». *Економіка України*. № 11/708, pp. 3-21. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.11.003>
3. Hadi Veisi, Humman Liaghati, Fakhradin Hashmi & Khalid Edizadehi (2012). Mechanisms and instruments of sustainable development. *Development in Practice*, pp. 385-399.
4. Zhuk M. (2021). Strategic components of the institutional mechanism of development of the agricultural sector of the national economy. *Економіка та суспільство*. № 34, pp. 172-180. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-100>
5. Ivanchenko V.O. (2020). «Organizational and institutional support for sustainable development of entrepreneurship in agriculture». *Економіка АПК*. № 12. С. 74-80. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202012074>
6. Institutional Mechanisms of Sustainable Development. An official website of OECD. Available at: <https://www.oecd.org/governance/pcsd/toolkit/institutionalmechanisms/>
7. Institutional Mechanisms of Sustainable Development. An official website of OECD. Available at: <https://www.oecd.org/governance/pcsd/toolkit/institutionalmechanisms> New general agricultural policy: 2023-27. An official website of the European Union. Available at: https://ec.europa.eu/info/index_en (Accessed).
8. New general agricultural policy: 2023-27. An official website of the European Union. Available at: https://ec.europa.eu/info/index_en
9. Horizon Europe. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en
10. Europe's approach to implementing the Sustainable Development Goals: good practices and the way forward. Policy Department for External Relations Directorate General for External Policies of the Union PE 603.473 - February 2019. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/603473/EXPO_STU\(2019\)603473_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/603473/EXPO_STU(2019)603473_EN.pdf)
11. Official website of the Research Center IAE of Ukraine. Available at: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/2912-instytut-ahrnovyi-ekonomiky-prezentuvav-stratehichni-napryamy-staloho-rozvytku-silskykh-terytoriy-na-period-do-2030-roku.html>
12. Pugachev, M. (2021). Strategic directions of sustainable development of rural areas for the period up to 2030.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2021 р.